

הכנסת העשרים וחמש

יוזמים : חברי הכנסת יסמין פרידמן
נאור שירי
יוראי להב הרצנו

5176/25/פ

הצעת חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (תיקון – איסור שימוש בבעלי חיים במוסד חינוך או תרבות), התשפ"ה–2024

1. הוספת סעיף ג2 בחוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), התשנ"ד–1994¹ (להלן – החוק העיקרי), אחרי סעיף 2ב יבוא :

"איסור שימוש ג2. (א) לא ינייד אדם בעל חיים, למעט כלב, למוסד בבעלי חיים במוסד חינוך או למרכז תרבות לשם הצגתו או על מנת למוסד או תרבות לאפשר מגע עמו.

(ב) לא יקים אדם במוסד חינוך או במרכז תרבות פינת חי.

(ג) על אף האמור בסעיף זה, הממונה רשאי להתיר ניווד בעל חיים או הקמת פינת חי אם השתכנע שהדבר יקדם את לטובתו או לרווחתו של בעל החיים.

(ד) בסעיף זה –

"מוסד חינוך" – מוסד או מסגרת שיטתית למתן חינוך פורמלי או בלתי פורמלי, ובכלל זה מוסד חינוך כהגדרתו בחוק לימוד חובה, התש"ט–1949, מעון יום לפעוטות כהגדרתו בפסקה (1)

¹ ס"ח התשנ"ד, עמ' 56.

להגדרה "מעון יום לפעוטות" בחוק הפיקוח על מעונות יום לפעוטות, התשע"ט–2018, צהרון כהגדרתו בחוק לפיקוח על הפעלת צהרונים, התשע"ז–2017, קייטנה כהגדרתה בחוק הקייטנות (רישוי ופיקוח), התש"ן–1990, תנועת נוער וארגון נוער;

"מרכז תרבות" – מרכז המשמש לפעילות חינוכית, תרבותית או קהילתית של ילדים ונוער ובכלל זה מתנ"ס עירוני או מתנ"ס הפועל בפיקוח החברה למתנ"סים מרכזים קהילתיים בע"מ";

"פינת חי" – מתקן במוסד חינוך או במרכז תרבות שבו מוחזקים בעלי חיים באופן זמני או קבוע."

- תיקון סעיף 17 .2 בסעיף 17(ב) לחוק העיקרי, במקום "2ב(א) או 4" יבוא "2ב(א), ג או 4".
- תיקון סעיף 17ב .3 בסעיף 17(א) לחוק העיקרי, במקום "2ב(א) ו-4" יבוא "2ב(א), ג ו-4".

ד ב ר י ה ס ב ר

"חוגי חיות" הם פרקטיקה רווחת במוסדות חינוך ותרבות. מדובר על פעילויות "חינוכיות" שבהן בעלי חיים מטולטלים כדי להציגם ולאפשר מגע בהם, וזאת בניגוד להמלצות חינוכיות ומקצועיות הנוגעות לבעלי חיים. במוסדות חינוך ותרבות שונים פועלות מאות פינות חי ופינות ליטוף, גם הן – בניגוד להמלצות החינוכיות והמקצועיות, ומבלי שקיים בהן פיקוח מתאים. נוסף על כך קיימים מקרים רבים בהם בעלי חיים מוחזקים בכיתות לימוד מבלי שהדבר מדווח למשרד החינוך או לכל גוף אחר. ניודם של בעלי החיים והצגתם במסגרת פעילויות אלה גורמים להם סבל ניכר. עדויות של עובדים ומפעילים, כמו גם תיעודים מהשטח, לרבות כאלו שנשלחים להורים על ידי עובדי החינוך בתום לב, מלמדים על פגיעה חמורה ברווחתם של בעלי החיים, ואף על תמותה גבוהה הנגרמת מהעקה שבפעילויות אלו.

חוזר מנכ"ל משרד החינוך בעניין בעלי חיים במוסד החינוכי (הוראת קבע מס' 0171) מכיר אף הוא בסבל המובנה בניוד לשם פעילויות אלו, וקובע כי הן אסורות, בכפוף לחריגים. בפועל, השימוש בחריגים נפוץ וחסר הצדקה. על קשיים אלו עמדו מומחים וגורמי מקצוע שונים שלקחו חלק בעבודת הוועדה המייעצת לעניין צער בעלי חיים, שהוקמה לפי החלטת ממשלה מס' 833 מיום 13 בדצמבר 2015 בעניין

"קידום ההגנה על בעלי חיים ורווחתם". הנתונים הצביעו הן על הסבל החמור שנגרם לבעלי החיים במסגרת חוגי חיות ופינות חי אלו, והן על היעדר אינדיקציות מחקריות לתועלת וערך חינוכיים כתוצאה מפעילויות אלו. הפעילויות האמורות מעודדות הכפפה וניצול של האחר וחסר האונים, ופגיעה באוטונומיה הבסיסית שלו, לשם הפקת שעשוע או עונג. מבחינה זו – לא רק שהן נעדרות ערך חינוכי, אלא שיש בהן נזק חינוכי של ממש. המלצת הוועדה המייעצת מיום 14 באוקטובר 2021 הייתה לאסור ניווד בעלי חיים למוסדות חינוך, בכפוף לחריגים צרים. עמדה דומה הוצגה לוועדה על ידי נציגי משרד החינוך, שהודיעו כי בכוונתם לעדכן את חוזר המנכ"ל בהתאם, אלא שמאז התנערו מהתחייבות זו.

בהיעדר תכלית חינוכית ראויה, או לכל הפחות בהיעדר קשר רציונלי בין התכלית החינוכית לבין האמצעי המשמש לה, פעילויות אלה אינן עומדות במבחני הפסיקה לעניין התעללות בבעלי חיים, כפי שפורשה בפסיקת בית המשפט העליון ברע"א 1684/96 תנו לחיות לחיות נ"י מפעלי נופש חמת גדר, ובבג"ץ 9232/01 נח נ"י היועץ המשפטי לממשלה. חלופות חינוכיות המגשימות את התכלית של חינוך לאהבה וכיבוד בעלי חיים והאחר והאוטונומיה שלהם קיימות הן בתכנים חינוכיים שונים המוצעים על ידי המרכז לטכנולוגיה חינוכית, הן בפגישה בלתי אמצעית ומכבדת עם חיות בר, לרבות בשטחים עירוניים, שמציעים גופים סביבתיים שונים, והן בביקורים בחוות הצלה ובמקלטים לבעלי חיים, המאפשרים מגע ואינטראקציה המבוססים על רצון הדדי.

לאור האמור לעיל מוצע בהצעת החוק לאסור על ניוודם של בעלי חיים, למוסדות חינוך ולמרכזי תרבות וקהילה לשם הצגתם או על מנת לאפשר מגע איתם וכן על הקמת פינות חי במוסדות ובמרכזים כאמור. מוצע להבהיר כי מוסדות אלו כוללים גם מסגרות חינוך פורמליות דוגמת בתי ספר, גנים ומעונות יום וגם מסגרות בלתי פורמליות, דוגמת צהרונים, קייטנות ותנועות נוער, וכן מסגרות קהילתיות דוגמת מתנ"סים.

סעיפים 2 ו-3 להצעת החוק מבהירים כי האיסור נכלל במסגרת העבירות הפליליות האסורות לפי החוק ומחילים עליו גם את ההוראות בעניין אחריות נושאי משרה בתאגיד, שכן במקרים רבים פעילויות אלו מבוצעות על ידי תאגידים שונים.

לצד האמור, מוצע לאפשר לממונה במשרד החקלאות לעניין חוק צער בעלי חיים, ליתן אישור לניוד בעל חיים או להקמת פינת חי, אם השתכנע שהפעילות מקדמת את רווחת בעל החיים ואת טובתו. מוצע לקבוע חריג הנוגע לניודם של כלבים, שכן בשל טבעם ואופיים של רבים מהכלבים, פעילות משותפת והדדית בהשתתפותם ובהשתתפות ילדים, תוך הקפדה ופיקוח כנדרש בדין, יכולים להיטיב הן עם הכלבים והן עם הילדים המשתתפים. כן יכול להיעשות ניווד כזה על מנת להציג כלבים חסרי בית לאימוץ. בהקשר זה יצוין כי ניוודם של חתולים אינו מומלץ וגורם להם מצוקה קשה בשל אופיים הטריטוריאלי, ועל כן לא נעשה במסגרת אירועי אימוץ.

הצעת חוק זו נכתבה בסיוע עמותת תנו לחיות לחיות.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים

והונחה על שולחן הכנסת ביום
ט"ו בכסלו התשפ"ה (16.12.2024)